

Asia: VN/33836/2025

Luonnos hallituksen esitykseksi laeiksi sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain ja harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Kommenttinne valvontalain 1 §:ään ehdotetusta muutoksesta ja sen vaikutuksista (Kunnan hytejärjestämistehtävän valvonta).

-

Kommenttinne valvontalain 4 §:ään ehdotetusta muutoksesta ja sen vaikutuksista (Vaativaa sosiaalihuoltoa tuottavan palveluyksikön määritelmä).

-

Kommenttinne valvontalain 9 §:ään ja 24 §:n 1 momenttiin ehdotetuista muutoksista ja niiden vaikutuksista (Palveluntuottajan henkilöstön kielitaidosta huolehtiminen)

-

Kommenttinne valvontalain 18 §:ään ja Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:ään ehdotetuista muutoksista ja niiden vaikutuksista (Velvoitteidenhoitoselvityksen pyytäminen ja laatiminen)

-

Kommenttinne valvontalain 24 §:ään ehdotetuista 2 ja 3 momentista ja niiden vaikutuksista (Palvelunjärjestäjän omavalvontaan ja lastensuojelun sijaishuollon valvontaan liittyvät tiedonsaanti- ja tarkastusoikeudet)

-

Kommenttinne valvontalain 26 ja 27 §:ään ehdotetuista muutoksista ja niiden vaikutuksista (Omavalvonnan raportointi)

-

**Kommenttinne valvontalain 2 ja 28 §:ään ehdotettavista muutoksista ja niiden vaikutuksista
(Vuokratyöntekijöiden rikostaustan selvittäminen)**

-

**Kommenttinne valvontalain 45 §:ään ehdotetuista muutoksista ja niiden vaikutuksista
(Viranomaisvalvonnan tiedonsaantioikeudet)**

-

Kommenttinne 47 a §:n sääntelystä koskien Pohjanmaan hyvinvointialueen tehtäviä, ohjausta ja rahoitusta kansallisena asiakas- ja turvallisuuden asiantuntijaviranomaisena.

-

Kommenttinne väliaikaisen sääntelyn voimassaolon ja julkisten palveluntuottajien siirtymäajan jatkamisesta ja niiden vaikutuksista

-

Muut kommenttinne esitysluonnoksesta

Omaishoidon valvonnan osalta viittaamme aiempaan lausuntoomme:

https://omaishoitajat.fi/wp-content/uploads/2026/04/20260420_Lausuntopyynto-sosiaali-ja-terveydenhuollon-valvonnasta-annetun-lain-kehittamistarpeiden-arviomuistiosta.pdf

Omaishoitajaliitto on havainnut omaishoitajien asemaa heikentävän ilmiön, jossa omaishoitosopimusten ehtoja heikennetään yksipuolisesti. Käytännössä tämä on tarkoittanut esimerkiksi palkkioiden alentamista ja maksuaikataulujen muutoksia lyhyellä, alle kahden kalenterikuukauden varoitusajalla. Tämä on ristiriidassa omaishoitolain 9 §:n velvoittavien säännösten kanssa. Tällaisiin sopimusheikennyksiin tarvittaisiin nykyisen jälkikäteisen valvonnan ja hallintoriitamenettelyn rinnalle vahvempaa ja oikea-aikaisempaa laillisuusvalvontaa.

Oikea-aikaisella valvonnalla voitaisiin parhaimmillaan ehkäistä tilanteita, jotka muutoin johtaisivat lukuisiin erillisiin hallintoriita-asioihin. Lisäksi ratkaisu edistäisi yhdenvertaisuutta, sillä kaikilla omaishoitajilla ei ole voimavaroja, osaamista tai taloudellisia mahdollisuuksia saattaa asiaansa hallintoriitana tuomioistuimen käsiteltäväksi. Vaikka käsittelystä ei peritä tuomioistuinmaksua, ei oikeusturvan toteutuminen saisi riippua siitä, kykeneekö omaishoitaja itse viemään asian hallintoriitana tuomioistuimen ratkaistavaksi. Liitto osallistuu mielellään tämän asian jatkovalmisteluun.

Liitto kannattaa asiakas- ja potilasturvallisuuden vahvistamista siten, että hoitohenkilöstön riittävä kielitaito varmistetaan ja että työntekijän mahdollinen rikostausta voidaan tunnistaa ja huomioida jo rekrytointivaiheessa. Nämä toimet edistävät laadukasta hoitoa, vähentävät virheiden riskiä ja lisäävät asiakkaiden sekä heidän läheistensä luottamusta palvelujärjestelmään.

Kielitaitovaatimusten osalta on kuitenkin tärkeää varmistaa, että sääntely toteutetaan oikeasuhtaisesti ja tarkoituksenmukaisesti. Liian tiukat tai yksityiskohtaiset vaatimukset voivat heikentää työvoiman saatavuutta erityisesti aloilla ja alueilla, joilla henkilöstöpula on jo valmiiksi merkittävä. Siksi on välttämätöntä tehdä huolelliset vaikutusarviointit siitä, miten kielitaitovaatimukset vaikuttavat palveluiden saatavuuteen, hoidon jatkuvuuteen sekä asiakkaiden tosiasiallisiin mahdollisuuksiin saada tarpeisiinsa sopiva hoitaja.

Samoin rekrytointivaiheessa tehtävien turvallisuusselvitysten tulee olla toimivia ja tarkoituksenmukaisia, mutta hallinnollisesti kevyitä. Prosessien sujuvuus on varmistettava, jotta ne eivät tarpeettomasti hidasta rekrytointeja tai vaikeuta pätevän työvoiman saatavuutta.

Lisäksi Omaishoitajaliitto korostaa, että asiakkaiden ja heidän läheistensä näkökulma tulee huomioida: sääntelyn tavoitteena tulee olla mahdollistaa asiakkaalle sopivien, turvallisten ja luotettavien hoitajien valinta. Erityisesti omaishoidon ja läheishoidon kontekstissa hoitosuhteen jatkuvuus ja luottamus ovat keskeisiä tekijöitä hoidon laadun ja hyvinvoinnin kannalta.

Omaishoitajaliitto kannattaa myös sitä, että Pohjanmaan hyvinvointialueen tehtävistä säädetään lailla sen toimiessa kansallisena asiakas- ja potilasturvallisuuden asiantuntijaviranomaisena. Potilas- ja asiakasturvallisuuskeskus on tehnyt vaikuttavaa työtä turvallisuuden edistämiseksi, mukaan lukien omais- ja läheishoitajien toimintaympäristön kehittäminen. Tämän työn jatkuvuus ja resursointi on turvattava.

Soteri-rekisteröintivelvoitteiden osalta Omaishoitajaliitto katsoo, että niiden toimeenpanossa tulee erityisesti varmistaa, etteivät uudet vaatimukset vaaranna jo toimiviksi ja hyväksi todetuiksi osoittautuneita palvelukokonaisuuksia tai asiakassuhteita. Sääntelyn tulee tukea toiminnan laatua ja läpinäkyvyyttä, mutta samalla mahdollistaa joustavat ratkaisut, jotka turvaavat palveluiden jatkuvuuden ja asiakkaiden edun.

Luonnoksen mukaan ehdotuksella jatkettaisiin väliaikaista sääntelyä, jonka myötä itsenäinen ammatinharjoittaja ja yksinyrittäjä voi aloittaa toimintansa heti tehtyään rekisteröintihakemuksen. Ajatuksena on, että yrittäjälle ei tällöin koituisi turhaksi muodostuvia kustannuksia eikä tulonmenetyksiä hakemuksen käsittelyn ajalta.

Ehdotuksesta jää kuitenkin epäselväksi, missä määrin hyvinvointialueiden palveluseteleitä koskevat sääntökirjat edellyttävät valmista rekisteröitymistä ja missä määrin pelkkä rekisteröintihakemuksen vireillepano riittää. Tätä yhteyttä palvelujen tuotantoon ja tarjontaan olisi syytä avata jatkovalmistelussa.

Omaishoitajien mahdollisuus käyttää palveluseteleitä osana omaishoidon tukea on viime vuosina monella hyvinvointialueella heikentynyt. Yhtenä selittävänä taustatekijänä on vaikuttanut Lupa- ja valvontaviraston ylläpitämään valtakunnalliseen palveluntuottajien rekisteriin (Soteriin) liittyvät haasteet.

Aiemmin hyväksytyjen palveluntuottajien rekisteröitymisessä on esiintynyt haasteita, jotka ovat vaarantaneet palvelusetelin käytön sekä jopa palvelujen toteutumisen ja jatkuvuuden. Hyvinvointialueiden reuna alueilla palvelusetelituottajien määrä on vähentynyt merkittävästi. Omaishoitoperheillä ei ole näillä alueilla enää käytännössä mahdollisuutta valita palveluntuottajaa tai hyödyntää palveluseteliä vaihtoehtona lainkaan. Reuna-alueilla palveluvalikoimat ovat olleet jo alun perinkin rajallisia.

Vaikutukset palveluiden tarjontaan tuleekin arvioida huolellisesti. Valtion tarkastusviraston 15.4.2026 julkaistussa tuloksellisuustarkastuskertomuksessa läkkäiden omaishoidon tuesta havaittiin muun muassa suuria alueellisia eroja omaishoitajan vapaiden toteutumisessa.

Tarkastuskertomuksessa on myös tunnistettu, että laaja palveluvalikoima tukee omaishoitajien jaksamista, vaikka palvelujen toteutus vaihtelee alueittain. Raportti on luettavissa täältä: <https://vtv.fi/wp-content/uploads/2026/04/VTV-Tarkastus-5-2026-lakkaiden-omaishoidon-tuki.pdf>

Yhteenvetona Omaishoitajaliitto painottaa, että asiakas- ja potilasturvallisuuden edistäminen on erittäin tärkeää, mutta toimenpiteiden tulee olla tasapainossa palveluiden saatavuuden, hoidon jatkuvuuden sekä asiakkaiden yksilöllisten tarpeiden kanssa.

Vartio Elias
Omaishoitajaliitto ry